

Hvordan bruger vi magten etisk?

Af Joachim Meier

Om Joachim Meier

Joachim Meier er cand.psych. fra Aarhus Universitet og cand. public. fra Danmarks Medie- og Journalisthøjskole. Han beskæftiger sig navnligt med det personlige lederskab og dets eksistentielle, etiske og paradoksale aspekter. Joachim har skrevet en række artikler herom og afholder desuden Ledersaloner under temaet Eksistens og Ledelse. Joachim Meier er tilknyttet det erhvervspsykologiske konsulenthus CLAVIS, hvor han varetager organisationspsykologisk konsultation, undervisning og foredrag samt samtale- og supervisionsforløb.

Magt og etik – om magtens vilkår og etiske problemstillinger

I en artikelserie i Social Udvikling vender og drejer psykologen og journalisten Joachim Meier fænomenerne magt og etik og deres komplekse rolle i socialt hjælpe- og behandlingsarbejde. Serien består af artikler og interviewsamtaler, der behandler spørgsmål som: Hvad er magt? Hvilke forskellige former kan magten tage, og hvordan kan vi spotte dem? Hvordan hænger magt, afmagt og forråelse sammen? Hvilke etiske overvejelser kalder magten på? Er det overhovedet muligt at bruge magt til den andens bedste uden at krænke værdien om selvbestemmelse?

■ *Følg den mand der søger sandheden, men flygt fra ham, der har fundet den*

- Friedrich Schiller

Uden magt duer etikken ikke

I temaserien Magt og Etik har det været et gennemgående budskab, at magt er et vilkår i det professionelle hjælpearbejde. Konsekvensen er, at vi bør droppe illusionen om en magtfri praksis. I stedet må vi forholde os til den magt, der uvægerligt altid er til stede, og som kan tage et hav af forskellige former.

Den tredje artikel vil omhandle de etiske aspekter af magten og gå et skridt videre. Den grundlæggende påstand er ikke kun, at magten er et vilkår, som vi ikke kan fjerne. Påstanden er desuden, at det slet ikke er ønskværdigt at komme af med magten.

Grunden hertil skal findes i, at magten udgør selve udgangspunktet for, at vi overhovedet kan handle etisk. Eller som den tyske moralfilosof Immanuel Kant har formuleret det: "Et bør forudsætter et kan". Det vil sige, at der kun kan være en etisk fordring for det menneske, der er i stand til at leve op til fordringen.

Kants pointe harmonerer intuitivt med den måde, vi foretager etiske bedømmelser på i vores hverdagsliv. Lidt retorisk kan man fx spørge, om vi ville bebrejde en person, som er lam fra halsen og ned for ikke at forsøge at redde sin ven fra at drukne? Og omvendt: Ville vi mene, det var ok, at en livredder så passivt til, mens en badegæst ufrivilligt gled under vand?

Forskellen på de to eksempler er lige netop, at den lamme person ikke har magten til at leve op til den etiske fordring om at hjælpe en ven i nød, mens livredderen har alt mulig magt, men ikke bruger den til at gøre sin pligt. Vi ville derfor dømme livredderen for at svigte sin pligt, mens vi ville have forståelse for, at den lamme person ikke greb ind. Magten udgør således selve mulig-

hedsbetingelsen for at kunne handle etisk. Uden magt duer etikken ganske enkelt ikke.

Men selv om magten på denne vis danner udgangspunktet for, at vi kan handle etisk, er den omvendt på ingen måde garant for, at vi rent faktisk gør det. At have magt er desværre ikke ensbetydende med, at vi bruger den til at handle i det godes tjeneste. Tværtimod er der altid en fare for, at vi misbruger magten. Der er en risiko for, at magten stiger os til hovedet, så vi føler os almægtige og bruger den til at tjene os selv og vor egne interesser.

Denne fare og fristelse ved magten lurer alle vegne. Det gælder også i det professionelle hjælpearbejde. Men i hjælpearbejdet har de fleste et primært ønske om at hjælpe den udsatte, den unge, borgeren, brugeren, patienten. Det er hjælpearbejdets oprindelige nerve, og det er heri dets mening består. Blandt ledelse og personale er der således et udbredt ønske om at forvalte magten, og det ansvar magten ledsager, til borgers bedste.

Problemet er dog, at selv med dette ønske for øje giver det ikke altid sig selv, hvad det vil sige at handle etisk med sin magt. Det professionelle hjælpearbejde udspiller sig i komplekse og vanskelige situationer, hvor flere hensyn løbende må vejes og varetages. I denne etiske kompleksitet findes der sjældent simple svar på, hvordan man bør bruge sin magt og handle med den.

Formålet med denne artikel er at dykke nærmere ned i denne etiske kompleksitet. Jeg vil begynde med at spørge til, hvad det grundlæggende vil sige at bruge sin magt etisk i det professionelle hjælpearbejde. Derpå vil jeg undersøge, hvad det er for etiske hensyn, der gang på gang spænder personale og ledelse ud og skaber moralske konflikter og klemtheder. Endeligt er det mit ærinde at synliggøre de etiske faldgruber, vi er i fare for at falde i, alt imens vi søger at bruge magten efter bedste evne og dømmekraft.

Rene etikker og beskidte situationer

Der findes flere etiske teorier, som giver kvalificerede bud på, hvordan man bør forvalte sin magt. De to mest berømte og benyttede stammer begge fra oplysningstidens fornuftstænkning og går henholdsvis under navnet pligtetik (deontologisk etik) og nytteetik (utilitarisme).

Pligtetikken tilstræber at finde frem til alment gyldige pligter eller principper, som det antages, at ethvert fornuftsvæsen kan erkende. Dette gøres gennem det såkaldte kategoriske imperativ, som foreskriver enhver at handle "ifølge den maksime, ved hvilken du samtidig kan ville, at den bliver en almengyldig lov" (Kant, 1993: 63). En handling, det vil sige en brug af magten, kan ifølge det kategoriske imperativ bestemmes som moralsk, for så vidt man kan ville, at alle andre handler på samme måde, hvis de stod i en tilsvarende situation.

Pligtetikken maner således til en etisk bevidsthed, hvor vi i enhver situation må spørge os selv: Vil jeg ophæve denne handling til en lov, som også bør gælde for alle andre? Hvis svaret er nej på dette spørgsmål, er det heller ikke en farbar vej for mig selv at gå.

Nytteetikken er ikke optaget af absolutte principper, der til enhver tid bør følges. I stedet opfattes konsekvensen som det altafgørende pejlemærke i vurderingen af, om en handling kan vurderes som moralsk eller ikke. I nytteetikken drejer det

sig derfor om at danne sig et overblik over en specifik situations mange interesser, inklusiv ens egne. Her er det et vigtigt princip, at alle tæller for én, men ingen tæller for mere end én. Det vil sige, at alle mennesker et ligestillede, og ingens interesser bør være mere privilegerede end andres.

I den nytteetiske beslutningsproces opvejes fordele og ulemper ved en bestemt handling ud fra et mål om at sikre mest mulig lykke til flest mulige. Den beslutning, der tilgodeser flest mulige interesser, er den rigtige beslutning, hævder nytteetikken.

Der er mange vigtige erkendelser at hente i pligt-såvel som i nytteetikken. De to etikker er da også ofte implicit til stede som vurderingskriterier, når vi står i vanskelige situationer. Står man fx over for svære prioriteringsproblemer eller fordeling af knappe ressourcer, vil mange lave nytteetiske beregninger og spørge sig selv: Hvor gør jeg mest gavn? Hvem har mest brug for min hjælp? Hvordan fordeler vi bedst tid og ressourcer, så vi tilgodeser de mest udsatte i denne situation?

Hvis der imidlertid er risiko for brud på etiske principper eller værdier, vil mange omvendt ræsonnere ud fra en pligtetisk optik. Underordnet hvor mange fordelagtige konsekvenser man kunne argumentere for, der kan komme ud af at true en borger med tørre tæsk, ville de fleste trække en tydelig etisk grænse og indvende: "Det er ikke i orden!" "Hvorfor ikke?"

"Fordi det er en krænkelse af borgens iboende værdighed som menneske", ville svaret lyde.

Her vil man ikke argumentere ud fra konsekvenser, men ud fra et etisk princip om, at den enkelte borger har en værdi i sig selv og ikke bør gøres til et middel for noget andet. De fleste vil mene, at det er et princip, der bør gælde, selv når det ikke medfører positive konsekvenser for flest mulige. Vores pligtetiske fornemmelser blotter sig således ofte, når principperne kommer under pres.

Vores løbende valg og overvejelser er altså tit og ofte inspireret af pligt- såvel som nytteetikken. Men de to etikker kan samtidig kritiseres for at levere for systematiske og rigide svar på de komplekse, flertydige og rodede etiske problemstillinger, som vores levede liv ikke sjældent giver anledning til.

Navnlig i professionelt hjælpearbejde, hvor den menneskelige relation er det afgørende omdrejningspunkt, risikerer de to etikker at komme til kort med deres fornuftsbaserede indfaldsvinkel. Deres rene logikker og anbefalinger kan ikke altid tilpasses vores komplekse verden og alle dens beskidte og mudrede situationer, der ikke passer ind i præfabrikerede skemaer.

Mange valg, beslutninger og handlinger finder sted i øjeblikke uden tid til at beregne alle konsekvenser på forhånd. Og uden mulighed for at overveje, hvorvidt man kan forsvare sin handling som en almen gyldig lov. Desuden kan to eller flere modstridende pligter ofte kolliderer med hinanden, så man er i syv sind omkring, hvilket hensyn man bør give forrang: Flertallet eller den enkelte? Borgerens autonomi eller kollegaens sikkerhed? Borgerens ønske eller personalets ønske for borgeren?

Man kan også spørge, om det i det hele taget er realistisk, at mennesker, selv de der er professionelt uddannet, er i stand til at foretage rent

fornuftsbaserede og objektive konsekvensberegninger uden at være under stærk påvirkning af alle de følelser og fornemmelser, der uvægerligt er på spil i hjælpearbejdet? Og selv hvis dette hypotetisk set var muligt, ville det så egentligt være ønskværdigt? Ville det ikke implicere en kølig attitude hos personalet, som mange borgere ville opleve som distanceret og støvsuget for den menneskelige faktor? Det vil sige den essentielle faktor, der giver borgere en erfaring af først og fremmest selv at være mennesker.

På den baggrund har vi brug for en etik, som i højere grad tænker den konkrete relation til det andet menneske med. Der er derfor god grund til at skæve til den etik, man finder udfoldet hos den danske teolog og filosof K.E. Løgstrup, som går under navnet nærhedsetik. Denne etik er også særlig aktuel i forbindelse med temaet magt og etik, i og med Løgstrup forholder sig direkte til magten mellem mennesker.

Magtens etiske fordring

Løgstrups etik bygger på den opfattelse, at vi mennesker er interdependente væsner, det vil sige socialt indlejrede væsner, som er absolut og gensidigt afhængige af hinanden. Det, som Løgstrup kalder den etiske fordring, udspringer netop af den kendsgerning, "at den enes liv er forviklet med den andens" (2010: 27). Omdrejningspunktet for vores etiske handlingsliv er således i denne optik relationer, navnlig det konkrete møde med den anden.

Løgstrup er af den opfattelse, at menneskers liv med hinanden uundgåeligt indbefatter et magtforhold i og med, "at den ene er udleveret den anden" (ibid.: 65). Løgstrup formulerer det selv sådan, at det er selve magtens grundvilkår, der så at sige sætter den etiske fordring:

Fordi der er magt i et hvilket som helst forhold mellem mennesker, er vi altid på forhånd spærret inde – i den afgørelse om vi vil bruge magten over den anden til hans eller vort eget bedste. Der er motiver nok

til det sidste, lige fra tilfredsstillelsen af den lyst ved magten, som besiddelsen tænder, til angstens brug af den. Men hvorom alting er, i afgørelsen melder fordringen sig om at lade magten over den anden tjene den anden (ibid.: 66).

Dette citat er interessant i konteksten af magt og etik. Løgstrup understreger nemlig her den pointe, at det etiske vel at mærke ikke består i en bestræbelse på at undlade at bruge sin magt. Det er derimod netop i kraft af, at vi i mødet med det andet menneske har magt over noget af dette andet menneskes liv, at vi har mulighed for at handle etisk. Fordringen byder os derfor at tage magten på os og bruge den! Ikke til vort eget, men til den andens bedste.

Med den etiske fordring nærmer vi os en etik, som er lettere at integrere i vores rodede og komplekse hverdagsliv. Hvem ville ikke kunne enes om, at det må være en absolut bestræbelse i alt professionelt hjælpearbejde at bruge sin magt til den andens bedste? Der er noget intuitivt i fordringen, som enhver må tilslutte sig og bøje sig for. Hvem kan gøre andet?

Desværre er det ikke altid så nemt. Problemet består i, at fordringen ikke ledsages af nogen færdige handlemanualer eller ligetil løsninger. Den etiske fordring er radikal i den betydning, at den kræver af os, at vi bruger vores magt til den andens bedste, men uden at den fortæller os, hvordan vi skal gøre det.

Når jeg har talt med ledere og personale på psykiatriske bosteder om forholdet mellem magt og etik, er det således ofte spørgsmålet om, hvad der i egentlig forstand er til borgerens bedste, der trænger sig på. De fleste kan forenes i et fælles ønske om at bruge magten til borgerens bedste, men der er sjældent samme enighed om, hvori dette bedste består. Min erfaring er, at der særligt er ét grundlæggende paradoks, dvs. en udspændthed mellem modsatrettede etiske hensyn, som trænger sig på i dette spørgsmål.

Hjælpearbejdets fundamentale paradoks

I det professionelle hjælpearbejde er der stort fokus på at fremme borgerens autonomi og selvbestemmelse. Formålet er, at borgeren så vidt muligt skal blive aktør sit i eget liv. Hensynet til borgerens selvbestemmelse bliver i stigende grad betragtet som et etisk mål i sig selv og ikke blot som et middel på vejen til et godt og værdigt liv.

I mange situationer kan personale enes om, at hensynet til borgerens selvbestemmelse også fremmer borgerens bedste. I sådanne sammenhænge består hjælpearbejdet i at støtte borgeren til at omsætte sine egne intentioner til handling og bidrage til at gøre borgeren selvhjulp. Her er der ingen etiske konflikter.

Men de etiske konflikter opstår der, hvor man vurderer, at borgers selvbestemmelse hæmmer borgerens bedste. Ergo opstår der modsatrettede etiske hensyn mellem borgerens bedste og borgerens selvbestemmelse.

Hvad skal man fx gøre, når en borger med diabetes ønsker at bruge alle sine penge på cola og saltlakrids? Hvad skal man stille op, hvis en borgers hygiejne begrænser hendes sociale mulighedsfelt, og hun samtidig insisterer på at bibeholde sit ildelugtende menneskeskjold? Hvordan

tilgår man en borger, som har været stoffri i en måned, og som nu ønsker at tage et smut ind til byen, hvor han sandsynligvis vil støde ind i gamle bekendte, der vil udsætte ham for fristelser, som han formentlig endnu ikke kan modstå?

Disse etiske spørgsmål og konflikter tager alle deres udgangspunkt i spændingsforholdet mellem hensynet til borgerens selvbestemmelse og borgerens bedste. Derfor betegner jeg her dette spændingsforhold som hjælpearbejdets fundamentale paradoks. Hvorfor et paradoks? Fordi de to værdier er lige forpligtende (anser vi det ene hensyn som et middel til det andet, forsvinder paradokset), og fordi de ikke altid er sammenfaldende, men uundgåeligt vil kolliderer nu og da.

Faldgruber i hjælpearbejdet: Paternalisme og laissez-faire

Når vi mennesker oplever os klemte i etiske konflikter med modstridende hensyn, vil mange af os have tilbøjelighed til at vælge side for at reducere kompleksiteten og det ubehag, som den ledsager. Vi mennesker trives generelt dårligt med at stå i uløselige spørgsmål, som trækker os i modsatte retninger.

For at eliminere denne oplevelse forelægger der en risiko for, at vi kommer til at polarisere i den ene af de to poler i hjælpearbejdets fundamentale paradoks. Overordnet set involverer det to etiske faldgruber, som vi må have en bevidsthed om og holde os for øje for ikke at falde i. Den ene kan vi betegne som paternalisme, fordi den hæver at svaret på, hvad der er til gode for borgeren, altid ligger hos den professionelle. Den anden kan navngives laissez-faire, da den antager, at svaret på samme udelukkende og altid er op til borgeren selv.

Faldgruberne vil i praksis kun meget sjældent eksistere i så ren en form, som jeg optegner nedenfor. Min forhåbning er i imidlertid, at man i et eller andet omfang kan genkende egne og andres tendenser i faldgrubernes beskrivelser, og de på den måde kan udgøre et afsæt for, hvad vi skal holde os for øje og balancere i hjælpearbejdet.

Paternalisme:

Den professionelle ved bedst

Paternalisme kommer af det latinske pater, der betyder far. I regi af hjælpearbejde dækker paternalisme over en forståelse af, at det er den professionelle, der bør have bestemmelsesretten, fordi den professionelle antages at vide, hvad der er bedst for borgeren.

I svaret på, hvordan man bruger magten til den andens bedste, vil paternalismen hævde, at det ved alene den professionelle. Borgeren anses ikke for selv at være i stand til at træffe en velovervejet beslutning. Derfor er der heller ingen grund til at tage borgeren med på råd eller interessere sig for, hvilke ønsker denne måtte have for sit eget liv.

Hvis man endelig lytter til borgeren, er det med et filter, der bortfiltrerer alle de ønsker og lyster, som ikke harmonerer med den professionelle vurdering af, hvad der er et godt liv for borgeren. I praksis vil lovgivningen ofte stå i vejen for, at en myndig borgers selvbestemmelse helt tilsidesættes. Men der findes mange mere subtile måder at påvirke borgerens vilje. Belønning, relationsarbejde, motivation og manipulation er alle indirekte metoder, der kan anvendes til at masere borgerens vilje i en retning, som den professionelle mener, er den "rigtige".

Paternalismens faldgrube er, at den professionelle tager beslutningen for og fra et menneske, der i princippet selv kan tage den. Den professionelle lægger sin egen livsforståelse ned over det andet menneske som et ideologisk overgreb. Dette er ikke en værdig forvaltning af den etiske fordring, men et brud på det etiske forhold, at den andens liv aldrig kan reduceres til ens eget. Enhver forståelse af den andens tilværelse er et usynligt overgreb, hvis ikke man er villig til løbende at revidere den.

Man kan altså ikke bruge sin egen livsforståelse, som entydigt pejlemærke for den andens liv. Gør man dette, ender man i en fortvivlet ambition om at forme den anden i sit eget spejlbillede. Det er ikke en etisk brug af magten, men en narcissistisk

reduktion af den anden til én selv. Det vil sige en krænkelse af alt det hos den anden, som er forskelligt og anderledes fra én selv. Den franske psykoanalytiker Jaques Lacan ville kalde denne tilbøjelighed for idiotens begær: Begæret efter at du skal være lige som mig.

Man kunne måske indvende, at paternalismen hovedsageligt hører fortiden til; at vi i dag har en langt større opmærksomhed på borgerens ønsker og oplevelse af sin egen situation. Omvendt kan man spørge, om ikke de fleste mennesker, professionelt personale inklusivt, kender til at handle på baggrund af sine egne forudindtagede forestillinger, om hvad der er til den andens bedste? Og vender vi pilen bort fra os selv, er vi slet ikke i tvivl: Hvor ofte har vi ikke set andre, selv endda mennesker med de bedste intentioner, formøble deres magt over andres liv, fordi de var forvisset om at vide, hvad der var bedst for den anden uden at gøre sig den ulejlighed at tage den anden med på råd?

I min samtale med Dorthe Birkmose i sidste temanummer understreger hun, at forråelse, det vil sige den proces, hvorved borgeren langsomt og umærkeligt umenneskeliggøres, er et præsent problem i vor tids professionelle hjælpearbejde. I forråelsesprocessen glemmer vi, at det andet menneske har intentioner, håb og ønsker på lige fod med os selv. Vi ser derimod kun en modvillig ting, som vi skal have til at makke ret.

Med henvisning til forskning i ondskabens psykologi peger Birkmose på, at én af de fremmeste kilder til onde handlinger er, når vi mennesker har en stålsat overbevisning om, at vi ved, hvad der er til andres bedste. I sådanne tilfælde risikerer vi paradoksalt nok at gøre andre ondt i forsøget på at hjælpe dem. Dette er den store fare og faldgrube ved paternalisme. Det vil sige at varetage borgerens bedste uden hensyn til borgerens selvbestemmelse.

Laissez faire: Den anden ved bedst

Vi forbinder som regel magtmisbrug med ovenstående faldgrube. I den forståelse handler

misbrug om at bruge sin magt til at bestemme over, indskrænke og krænke den anden og dennes selvbestemmelse. Men misbruger man ikke også sin magt over den anden, hvis man ikke vil kendes ved denne magt, samt det ansvar som denne magt ledsager? Er det ikke også en slags misbrug af ens magt og indflydelse, hvis man slet ikke forsøger at gøre den gældende overfor borgeren? Dette er også, hvad man forstår ved fænomenet omsorgssvigt. Man svigter den pligt, man har til at gribe ind i den andens liv.

I denne form for magtmisbrug er motivet ikke magtbegær, men måske omvendt, at man befinder sig ubekvemt i magthaverens rolle. Det kan være, man har en så overdreven respekt for den andens autonomi, at man ikke mener, man bør påvirke den andens beslutninger, valg og handlinger.

Denne grundholdning kan også hænge sammen med en etisk relativisme eller subjektivisme, som er udbredt i vores postmoderne tidsalder. Her antages det, at den enkelte selv bedst ved, hvad det gode er for ham eller hende. Ideen er, at ingen ved bedre end andre, for enhver er ekspert i sit eget liv.

Svaret på den etiske fordring, det vil sige på spørgsmålet om, hvordan man bruger magten til den andens bedste, bliver i denne optik, at man som hjælper bør være et rent og skært instrument for den andens ønsker. Den anden/borgeren kender alene selv målene for sit liv, og hjælpen består udelukkende i at agere middel eller facilitere processen frem mod at nå disse mål uden diskussion om, hvorvidt målene er efterstræbelsesværdige eller ej.

Faldgruben i at vægte borgerens selvbestemmelse, uden kritisk hensyn til om dette også er til borgerens bedste, kan sammenfattes i det franske ord *laissez-faire*; et udtryk som direkte oversat betyder "lade gøre", men som i reglen bruges i betydningen "lade stå til".

Hvis ikke man som professionel har en holdning til, hvad et godt og værdigt liv er, hvad der er efterstræbelsværdigt, og hvad der ikke er, er der risiko for, at man kommer til at lade stå til i ligegyldighed og eftergivenhed overfor den andens/borgerens ønsker. Fremfor at blande sig, diskutere, rådgive og korrigere og dermed også vise, at man kører sig for borgerens bedste, er der en fare for, at relationen til borgeren reduceres til en markedsdemokratisk relation, hvor "kunden altid har ret".

I en række interviews med borgere på to psykiatriske bosteder, som jeg foretog i 2016, fortalte en ung mand/borger og tidligere stofmisbruger mig om en positiv erfaring med et personale, som illustrerer denne faldgrube:

Jeg skulle til Aarhus, hvor jeg lige havde fået penge. Min kontaktperson spurgte, "men Martin (Anonymiseret navn) synes du, det er en god ide? Hvad hvis du møder nogle, du kender fra dit gamle miljø?" Det giver noget selvrefleksion. Det, synes jeg, er godt. Det viser også noget interesse. Hvis de var ligeglade med, at jeg tog afsted, så synes jeg lige så godt, de kunne arbejde på en fabrik.

For den unge mand er konklusionen klar: Såfremt personalet blot lader stå til ud fra en relativistisk holdning om, at han selv ved bedst, burde de finde et andet arbejde.

Accept af dobbeltheden

I ovenstående gennemgang har jeg beskrevet to faldgruber, som man i mere eller mindre grad er i risiko for at forfalde til, når man er konfronteret med den etiske fordring om at bruge magten, ikke til sit eget, men til den andens bedste. Det kan være givtigt at se beskrevet, hvordan vi ikke skal bære os ad. Men mere anvendeligt kunne det vel være at se, hvordan man kan bære sig ad i den paradoksale udspændthed, der løbende opstår mellem hensynet til borgerens bedste og borgerens ret til selvbestemmelse?

Paradokser er imidlertid defineret ved at være uløselige. Det betyder, at man i det professionelle hjælpearbejde ikke kommer af med det fundamentale paradoks mellem borgerens bedste og borgerens selvbestemmelse én gang for alle. Man kan løbende forholde sig til og håndtere vanskelige situationer, hvori paradokset indgår, men man kan ikke løse det for bestandigt. Det vil fortsat blive ved med at dukke op i nye og komplekse variationer.

Et første skridt er at acceptere denne uløselighed. En sådan accept ville givetvis også vaccinere mod de to ovennævnte faldgruber. Accepterer man, at det ikke er et enten-eller, men en løbende afvejning forfalder man ikke til sort-hvide synspunkter. Som borgeren, jeg citerer ovenfor, senere understreger i interviewet: "At vi får lov at passe vores eget liv, er jo ikke ensbetydende med, at personalet ikke skal blande sig og være opsøgende".

Borgeren fastholder her den dobbelthed, der består i at respektere dennes selvbestemmelse og samtidig blande sig i anliggender med borgerens bedste for øje.

Løgstrup har givet en rammende beskrivelse af, hvad en sådan grundholdning kræver:

Viljen til at blive klar over, hvad den anden er bedst hjulpet med, og tale, tie og handle ud af den klarhed, må være sammenkoblet med viljen til at lade den anden være herre i hans egen verden. (Løgstrup 2010: 37)

Skal vi lykkes med at forvalte vores magt til den andens bedste frem for vort eget, indbefatter det, at vi har modet til at bruge vores erfaringer og indsigt i, hvordan vi bedst hjælper den anden. Samtidig må vi respektere, at den anden er en anden end os selv. Derfor kan den anden aldrig reduceres til vores forståelse kun. Hjælpearbejdets etiske fordring – at bruge magten til den andens bedste – må balanceres på en tinde uden at tippe med denne uophørlige dobbelthed for øje.